

Frågor och svar till föredraget

När finansvärlden tog fart i Finland i medlet av 1800-talet

Fråga: I motsats till andra delar av det ryska kejsardömet tilläts Finland relativt fritt utveckla sitt penningssystem med bindning till silvermyntfot, senare guldmyntfot och en egen valuta. Vad var bakgrunden till att Finland fick denna frihet?

Svar: I mitten av 1800-talet utvecklades den finska ekonomin snabbt med bl.a. växande industrialisering. Det behövdes nya finansieringslösningar och ett fungerande banksystem. Viktigast var ändå att kejsaren Alexander II var välvilligt inställd till Finland, som vållade honom mycket mindre besvär än andra delar av kejsardömet som t.ex. Polen.

Fråga: Efter Krimkriget och med den nya Tsaren skedde en allmän liberalisering i Ryssland som var speciellt märkbar i storfurstendömet Finland. Hur kommer det sig att Finland var beredd och färdig att så fort gripa chansen att utveckla landet (bankväsendet, egen valuta, industrialisering osv)?

Svar: Fast man allmänt talar om en period av stillestående från 1820-talet framåt stämmer det inte helt, de facto byggdes tex Saima kanal, industrier som Finlayson etablerade sig, Helsingfors Universitet växte till sig, de gamla kontakterna till Sverige gjorde att man fick impulser från väst. Borgström, som i grunden var separatist, insåg att det viktigaste för landet var att få utrikeshandeln att blomstra och då möjligheten gavs satsade han och andra sina krafter på detta och bankverksamhetens utvecklande. De separatistiska tankarna fick vila.

Fråga: Då bankväsendet spreds snabbt i hela landet, är frågan om ordning och kontroll väsentlig!

Svar: Bankverksamhet av betydelse uppstod då Förenings-Banken grundade 1862 i aktiebolagsform, och verksamheten spred sig i hela landet via dess filialer. Mindre betydelse hade sparbankerna vars verksamhet

var av mindre betydelse och grundade sig på lokal in- och utlåning.

Fråga: När kom finska marksedlar i omlopp?

Svar: De första marksedlarna gavs ut av Finland Bank 1860 i valörerna 1 mark. och 3 mark. Före det gav Finlands Bank grundad 1811 ut rubel och kopeksedlar.

Fråga: Uppkomsten av privatbanker efter 1862 var stor men drevs grundandet av banker av de som var i behov av finansiering eller de som såg en affärsmöjlighet i upprättande av bankverksamhet. I presentationen nämndes bl.a. att jordbruket var i behov av en "egen bank" liksom kapitalintensiv verksamhet såsom järnväg. Eller fanns det regionala behov, politiska ambitioner eller språkpolitiska faktorer som påverkade grundandet av banker.

Svar: Förmodligen var bakgrunden varierande. Men allmänt bekant var att t.ex. att det bakom KOP fanns språkpolitiska ambitioner. Intresset att delta i bankemissionerna runtom i landet var inte helt obetydlig.

Fråga: Varifrån kom namnet Föreningsbanken?

Svar: Man tänkte sig först Jordbruksbanken. Men ordet "förenings" var använt i Tyskland, Danmark och Sverige, så man tog modell därifrån.

Fråga: Varför grundades det så många banker? Varför inte hellre sedeltryckeri och myntverk?

Svar: De grundades många sparbanker men de var små och mycket lokala. Efter Föreningsbanken grundades flera affärsbanker från 1872 framåt, bland annat i Viborg där man ville ha en egen bank. Finland fick nog ett myntverk redan på 1860-talet och Tervakoski specialiserade sig senare på sedelpapper.

Fråga: Henrik Borgström och Johan Vilhelm Snellman hade många hätska diskussioner; vad berodde det på?

Svar: HB var 24 år yngre, men var mycket mera insatt i problematiken tack vare gedigna studier i både ekonomi och juridik. J.V. Snellman var en s.k. besserwisser, vilket man kanske också kan säga om HB, som tyckte att JVS:s idéer ofta var felaktiga. Sist och slutligen avvek deras åsikter ändå inte så väldigt mycket.

Fråga: Var det möjligt för utlänningar att köpa aktier i finska banker under senare hälften av 1800-talet?

Svar: Veterligen hade inga utlänningar några betydande poster - finska aktier överlag blev fria för utlänningar först på 1990-talet.

Fråga: År 1860 togs den finska marken i bruk. Den knöts till rubeln så att fyra mark motsvarade en rubel. År 1865 knöts den finska marken till silvermyntfot. Hur fluktuerade marken gentemot rubeln efter det?

Svar: Man hade för avsikt att knyta även rubeln till silver. På grund av upproret i Polen försvagades dock rubelns värde i sådan grad, att man blev tvungen att ge upp planerna. Rubeln devalverades upprepade gånger.

Fråga: Utlänningar som etablerade sig i Finland hade sannolikt den stora ryska marknaden i tankarna. Hur kunde de lita på att få relevant betalning, då rubeln var volatil ?

Svar: Det var ju ett problem. Ett exempel var Borgströms bomullsföretag i Forssa, som påverkades av fluktuationerna i valutakurserna.

Fråga: Vilken var skillnaden mellan sparbank och sparkassa?

Svar: Sparbank var i princip öppen för envar, medan sparkassan var intern, tex vid en fabrik. De anställda löverlät till arbetsgivaren en del av sin lön, det var sparande eller pensionssystem som var tätt kopplat till anställningen.